

Serie: Iconische Huizen

100 jaar Huis van Zessen

Kinderdijk is internationaal vooral bekend om zijn molens, maar aan de West-Kinderdijk werd 100 jaar geleden nog een heel bijzonder gebouw gerealiseerd: Huis van Zessen. Het huis is door de bekende stedenbouwer Cornelis van Eesteren samen met kunstenaar Theo van Doesburg ontworpen. Het is het enige door Van Eesteren ontworpen gebouwde woonhuis dat nu nog bestaat.

Tekst Jorn Konijn | Fotografie Piet Gispen

Cornelis van Eesteren (1897-1988) was de oudste zoon van Baltus van Eesteren, oprichter en directeur van aannemersbedrijf Boele & Van Eesteren. Cornelis was voorbestemd om ook aannemer te worden, maar raakte al snel geïnteresseerd in architectuur en beeldende kunst. Na zijn studie aan de Academie van Beeldende Kunsten en Technische Wetenschappen in Rotterdam ontwierp hij een dijkhuis voor de weduwe Burgerina van Zessen-Stout. Het was Van Eesterens ambitie om met dit huis een nieuw type dijkhuis te ontwerpen: geen decoratieve overboudigheden, geen romantiek, maar een zakelijk huis met een functionele plattegrond. Het ontwerp was ook ingegeven door het beperkte budget en de beperkte uitvoeringsmogelijkheden van het bedrijf van zijn vader dat het dijkhuis bouwde.

Ingekleurde tekening

In maart 1923 had Van Eesteren zijn ontwerp gereed. Tijdens de bouw was hij niet aanwezig, want hij vertrok in mei naar Parijs om daar samen met de schilder Theo van Doesburg (1883-1931) de later beroemde 'De Stijl-tentoonstelling' voor te bereiden. De tekening van het Huis van Zessen had Van Eesteren meegenomen en aan de hand van deze tekening ontwierp Van Doesburg het kleurenschema voor de kozijnen, ramen, deuren, trap en luiken. De ingekleurde tekening, voorzien van aanwijzingen voor de schilder, stuurde Van Eesteren vanuit Parijs naar Alblasterdam. Eind november 1923 werd het huis voltooid. Pas rond de jaarwisseling

Jorn Konijn is sinds juni 2022 directeur van het Van Eesteren Museum. Hij werkte als hoofdprogrammeur bij de Dutch Design Week, als curator bij EYE Filmmuseum en het Nederlands Architectuurinstituut. Hij deed bestuurlijke ervaring op bij de Raad voor Cultuur en het Brabant C Cultuurfonds.

JORN KONIJN

van 1923-1924, toen Van Eesteren weer thuis was, zag hij het huis voor het eerst in werkelijkheid met zijn kleuren. Hij vond het prachtig van kleur. *'Ik zie het elke dag en steeds heb ik er weer opnieuw plezier in.'*

Wereldberoemd

Het invloedrijke avant-gardistische Franse architectuurtijdschrift *L'Architecture Vivante* publiceerde het huis in het voorjaar van 1924. Toen Van Doesburg de kleurenreproducties zag, raakte hij buiten zichzelf van vreugde. Hij dacht dat het huisje 'wereldberoemd' zou worden. Dat bleek een verkeerde inschatting. In boeken over de moderne Nederlandse architectuur wordt het woonhuis zelden genoemd.

Desondanks is het huis één van de vroegste voorbeelden van de moderne functionalistische architectuur geworden: strakke volumes, gedekt door een plat dak en verlevendigd door functionele elementen. Het materiaalgebruik is traditioneel, maar de vorm daarentegen radicaal nieuw. Met name het aanzicht vanaf het water laat zien wat Van Eesteren bedoelde: een eenvoudige, duidelijk sprekende vorm en vooral geen romantische rommel.

Kleuroplossing

Sprekend modern, maar ook nuttig als het regent, is de luifel. Zwart geverfd, lijkt deze ondanks zijn zwaarte door het gebrek aan zichtbare ondersteuning te zweven. Op de eerste verdieping wordt de traditionele onaantastbaarheid van de hoek van het gebouw op rationele wijze doorbroken. Het venster heeft zijn functie, want het is heel plezierig om te zien wat er verderop op de dijk gebeurt. Evenals de luifel lijken de bovenste lagen metselwerk te zweven, omdat het blauwe kozijn in de hoek optisch geen ondersteuning kan bieden. Van Eesteren heeft het huis van een plat dak voorzien. Hij wilde geen overstek en beslist geen hellend dak, omdat deze de strakke silhouetwerking zouden verstoren.

Over de kleuren gaf Theo van Doesburg een ingewikkelde verklaring wat erop neerkwam dat de kleuren diagonale

Film + bezoek

Aan de hand van twintig Nederlandse museumwoningen geeft de film *Pioneers of the Dutch Modern House* (60 minuten) in vijf thema's inzicht in de Nederlandse woonarchitectuur van de twintigste eeuw:

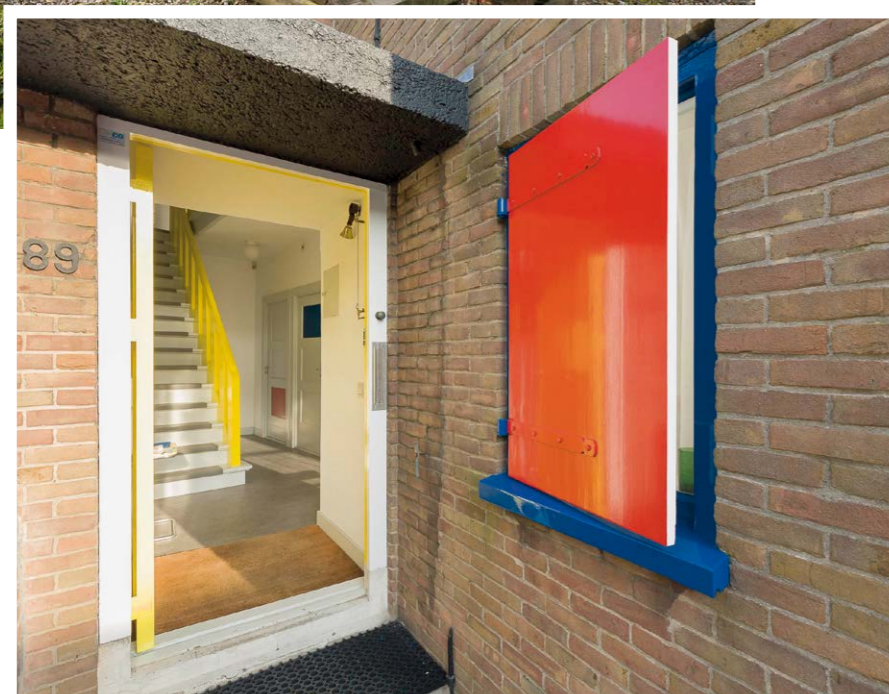
- hygiëne en gezondheid in het moderne huis;
- paleizen voor het volk;
- de rollen van vrouwen: opdrachtgevers en architecten;
- experimenten met ruimte;
- het woonhuis als zelfportret: architectenhuizen.

Datum: zondag 22 oktober in Museum Dr8888 in combinatie met een bezoek aan het Van Doesburg-Rinsemahuis en de Rijkslandbouwwinterschool, beide met een kleurontwerp van Theo van Doesburg. Meer informatie is te vinden op www.iconichouses.org

Geen decoratieve overbodigheden, geen romantiek, maar een zakelijk huis

relaties met elkaar onderhielden. Dat staat haaks op het steun- en lastprincipe van de architectuur. De zogenaamde 'kleurconstructie' staat op gespannen voet met de architectonische constructie, waardoor het gebouw minder zwaar lijkt en esthetisch verlost wordt. Daarom gebruikte Van Doesburg ook de uitdrukking 'kleuroplossing'.

Tegenwoordig is Huis van Zessen eigendom van de Van Eesteren-Fluck & Van Lohuizen Stichting die de nalatenschap van Van Eesteren en zijn compagnon Theo van Lohuizen

Theo van Doesburg dacht dat het huisje wereldberoemd zou worden

beheert. Het woonhuis werd in 1990 gerestaureerd door architect Bertus Mulder, waarbij hij de oorspronkelijke kleuren terugbracht. Het is een rijksmonument, waarbij de zeldzaamheidswaarde vooral bestaat uit de materialisatie van de unieke samenwerking tussen Van Eesteren en Van Doesburg.

Maison d'Artiste

De samenwerking tussen Van Eesteren en Van Doesburg leidde in hetzelfde jaar tot een ander ontwerp dat inmiddels wél wereldberoemd is geworden: het *Maison d'Artiste*. Dit ontwerp voor een kunstenaarswoning werd tijdens dezelfde beroemde De Stijl-tentoonstelling in Parijs gepresenteerd. Met hun ontwerp voor het Maison d'Artiste streefden Van Eesteren en Van Doesburg een radicale hervorming in de

kunst en architectuur na, als reflectie op de sociale, wetenschappelijke en technologische veranderingen die toen gaande waren. Het ontwerp van het Maison d'Artiste was niet alleen een ruimtelijke sculptuur, maar ook een manifest voor nieuwe architectuur. Het is zelfs de vraag of de ontwerpers überhaupt de bedoeling hadden om het huis daadwerkelijk te laten bouwen. Het Maison d'Artiste is namelijk ontworpen alsof het los van de grond staat; alsof er geen zwaartekracht bestond. In de pers werden de ontwerpers bekritiseerd, omdat zij met hun zwevende architectuur geen rekening hielden met de praktische uitvoering en dit onoplosbare vraagstuk aan de ingenieurs overlieten. Het baanbrekende ontwerp, dat vooruitliep op de ontwikkelingen in de technologie, zou echter van grote invloed zijn op de moderne architectuur.

In 2023 bestaan zowel het Huis van Zessen als het ontwerp voor Maison d'Artiste 100 jaar en dat wordt op verschillende plaatsen door heel Nederland gevierd. Het grote schaalmodel van Maison d'Artiste reist door Nederland en er zijn in verschillende musea tentoonstellingen te bezoeken. In Huis van Zessen is voor het publiek een permanente tentoonstelling over de jonge Van Eesteren en De Stijl ingericht. De tentoonstelling concentreert zich rond de korte, maar zeer vruchtbare samenwerking tussen Cornelis van Eesteren en Theo van Doesburg in de periode 1922-1923 en zijn verdere ontwikkeling en ontwerpen in het interbellum. ■

Huis van Zessen is sinds de oprichting van Iconic Houses, tien jaar geleden, lid van dit internationale netwerk van bijna tweehonderd moderne museumwoningen. Het huis is op afspraak te bezoeken.

Maison d'Artiste in Rotterdam

Met de huidige hightech middelen kan het *Maison d'Artiste* inmiddels gebouwd worden. Het grote gekleurde schaalmodel komt deze winter als eyecatcher bij het Nieuwe Instituut in Rotterdam te staan. Het archief van de multidisciplinaire kunstenaar Theo van Doesburg is één van de topcollecties van het Nieuwe Instituut. De tentoonstelling die gelijktijdig in het Nieuwe Instituut van 24 november 2023 tot en met 4 februari 2024 plaatsvindt, gaat in op het initiatief om het ontwerp uit te voeren. Maquettes tonen de benodigde hightech materialen die voor een eventuele realisatie noodzakelijk zijn.